

Упродовж 20 років Державне інформаційно-виробниче підприємство Видавництво «Педагогічна преса» працює для освітян і всіх, хто цікавиться досвідом, здобутками і новаціями в цій галузі.

Наше видавництво – це науково-методичний центр з обміну досвідом учителів, викладачів ВНЗ, які працюють на школу, провідних науковців. Мета видавництва – бути корисним для кожного вчителя, надати йому можливість не лише отримати важливу інформацію, а й розповісти на сторінках педагогічної періодики про свій досвід і поділитися напрацюваннями.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 26 червня 2015 року № 1/9-305 «Про вивчення базових дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах у 2015 – 2016 навчальному році» **наші журнали** рекомендовані вчителям для використання під час підготовки до уроків.

Повідомляємо, що розпочалася передплата на 2016 рік. Запрошуємо до співтворчості.

Маємо надію, що наші видання посядуть належне місце у ваших бібліотечках, допоможуть у роботі, спонукатимуть розкрити ваші здібності й творчий потенціал.

Запевняємо вас у своїй відкритості до співпраці, готовності й бажанні бути корисними для вас і ваших учнів.

3 повагою

Директор

ДІВП Видавництва «Педагогічна преса»

Олексій ОСЬКІН

Головний редактор редакції журналів

ДІВП Видавництва «Педагогічна преса»

Ніна БЕРІЗКО

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

Засновано
в 2001 році

Передплатний індекс
23823

Свідоцтво
про державну
реєстрацію
серія КВ № 5049
від 11 квітня 2001 р.

**ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС
4 (59)' 2015**

Засновники

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО
ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

Редакційна колегія журналу «Вища освіта України»

Головний редактор

Віктор АНДРУЩЕНКО,

доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Редакційна колегія

Меланія АСТВАЦАТРЯН,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов Вірменського державного педагогічного університету ім. Хачатура Абовяна (Вірменія)

Віль БАКІРОВ,

доктор соціологічних наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, ректор Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна

Леонід ГУБЕРСЬКИЙ,

доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України, ректор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

Наталія ДЕМ'ЯНЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології вищої школи Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Микола ЄВТУХ,

доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, академік-секретар відділення вищої освіти НАПН України

Ірина ЗАРУБІНСЬКА,

доктор педагогічних наук, професор, проректор з міжнародних зв'язків Національного авіаційного університету

Світлана КАЛАШНІКОВА,

доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту вищої освіти НАПН України

Беата КОСОВА,

доктор філософії, професор Університету Матея Бела (Словацька Республіка)

Наталія КОЧУБЕЙ,

доктор філософських наук, професор, професор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (*заступник головного редактора*)

ІНФОРМАЦІЯ. РЕЦЕНЗІЇ. ПОВІДОМЛЕННЯ

М. М. СТАДНИК

Нові парадигмальні зрушення у виховному просторі. Рецензія на монографію
«Формування особистості в умовах транзиту», підготовлену викладачами
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі та інших
ВНЗ України (Керівник авторського колективу М. Ю. Зелінський) 82
Показчик публікацій журналу за 2015 рік..... 85
Реферативний обзор статей номера..... 87
Abstracting review of journal articles editor in chief's page 91
Contents 94
До уваги авторів 95

Журнал «Вища освіта України»

згідно з постановою Президії ВАК України
від 26 січня 2011 р. № 1–05/1 внесено до Переліку
видань, де можуть друкуватися результати дисертаційних
робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата
педагогічних і філософських наук

УДК 17.022.1:37.03

**ЦИВІЛІЗАЦІЯ
КУЛЬТУРИ**

Віктор АНДРУЩЕНКО

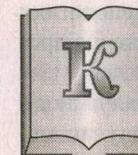
доктор філософських наук, професор,
академік НАПН України,
член-кореспондент НАН України,
ректор Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова,
Президент асоціації ректорів педагогічних
університетів Європи, головний редактор
часопису (м. Київ)

Ключові слова: цивілізація, культура,
цінності, освіта, конституція.

У статті обґрунтовується актуальність пошуку шляхів подолання сучасної цивілізаційної кризи, обумовленої дефіцитом духовності в усіх сферах людського життя. Майбутнє, яке б відповідало нагальним людським потребам у їх гармонічному поєднанні, може бути тільки одним – «цивілізацією культури». Як бажаний ідеал, вона базується на принципах природозбереження, людяності, свободи творчості і вільного розвитку людини, права вибору, торжества людського духу над силами природи й обставинами, створеними суспільством. Цивілізація культури, наголошується у статті, базується на любові до людини, природи, довкілля. Любов – той неперевершений камертон, за звучанням якого вибудовується освіта, виховується людина як найвища цивілізаційна спільність.

© Андрущенко В., 2015

**У майбутнього є декілька імен.
Для слабкої людини ім'я майбутнього –
неможливість.
Для малодушного – невідомість.
Для глибоко мислячої і доблесної
людини – ідеал.
Віктор Гого**

ризіві процеси, що охопили нині світ і Україну, інтенсифікують пошуки того «найкращого майбутнього», до якого завжди прагнули люди. Яким воно уявляється нині, якими шляхами його можна досягти, які ресурси треба мобілізувати, щоб шлях до майбутнього був якомога менш тернистим і суперечливим? Відповідей та пропозицій щодо цього більш ніж достатньо. Представники владних структур, вчені мужі і пересічні громадяни з однаковою наполегливістю відстоюють власне бачення майбутнього, шлях України до нього, своє місце (і роль) у загальному процесі його досягнення. На жаль, ці пропозиції мають здебільшого вузькокорпоративний характер, не враховують уроки історії, упереджують трактуючи сучасні соціокультурні ре-

Рецензія на монографію «Формування особистості в умовах транзиту», підготовлену викладачами Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі та інших ВНЗ України (Керівник авторського колективу М. Ю. Зелінський)

Серед значного масиву проблем, на розв'язання яких приречене сучасне українське суспільство, далеко не останнє місце належить проблемі виховання. Нині в освітньо-виховній сфері більше питань, ніж відповідей.

Процес системної трансформації українського соціуму супроводжується всеохоплюючою системною кризою, загостренням суперечностей в усіх сферах суспільства, відчуженням людини від суспільства, апатією, розчаруванням, деморалізацією. Зростаючі масштаби хабарництва, корупції, рейдерство, відкрите зухвале й цинічне ігнорування законодавства з боку представників так званої «еліти» і олігархів, культ долара викликають у суспільстві недовіру до влади, судової системи і правоохоронних органів.

Поглиблення ворожнечі, ненависті, демагогії, девальвації духовних цінностей, втрати інтересу до гуманістичних ідеалів, моральний занепад суспільства виливається у катастрофічні наслідки: підвищення рівня злочинності, збільшення самогубств, абортів, кількості розлучень, виникнення нових форм узалежнення (телевізійної, комп'ютерної, ігрової тощо).

Учасники парламентських слухань «Стан суспільної моралі в Україні» (09.11.2011) з великою тривогою відзначали, що в останні роки слово «мораль» втратило значення. Його замінило слово «успіх». Успіх будь-якою ціною.

Є чимало людей, для яких аргументом є лише сила, гроші, гроші... Прогресує бездуховність. Усе менше і менше людей читають книги, дивляться серйозні фільми і слухають пісні, наповнені глибоким змістом.

Великих масштабів набувають наркоманія, порнографія, жорстокість, насильство, алкоголізм, СНІД, венеричні хвороби, героїзація антигероїв, естетизація зла, антисемітизм, міжнаціональна й міжконфесійна ворожнеча. Як наслідок такої "асоціальної соціалізації" – деідеологізація, дегероїзація, депатріотизація.

Такий стан суспільства зумовлює необхідність переосмислення моделей виховання підростаючого покоління. Це означає, що прискорення процесу трансформації соціуму, розвиток економіки, культури і формування нових соціально-економічних відносин вимагає наукового, політико-ідеологічного забезпечення соціалізації індивіда в умовах транзитного суспільства.

Виховання як надзвичайно складна справа, багаторівневий і поліморфний процес передбачає у своїй вихідній основі відповідь щонайменше на три питання: яку мету має суб'єкт виховання; на якій базі, засадах він буде свою діяльність; які методи необхідно використати для ефективного досягнення поставленої мети?

Автори рецензованої монографії взяли на себе сміливість дати відповідь на ці та інші питання щодо взаємодії соціальних реалій, виховної дійсності та можливостей виховного процесу в контексті єдності філософсько-педагогічних ідей та соціальної дії.

У дослідженні розкриті методологічні засади, на яких має будуватися виховання особистості в умовах транзиту. Ідеться про вихідні основи, підвалини, фундаментальні принципи виховної роботи, про той фундамент, на якому базується вся система виховання.

про специфіку виховної роботи в історичній площині. Значне місце тут відводиться теоретичним концепціям філософів різних епох та здобуткам педагогів-теоретиків і педагогам-практикам; 2) фундаментальні положення щодо стратегії розвитку трансформаційного соціуму, його найближчих орієнтирів та перспектив, основних вимог з боку суспільства до індивідів; 3) методологічні засади державної ідеології в галузі виховання (а не ідеології окремих політичних партій). Однак сучасне українське суспільство такої ідеології поки що немає. Є лише її розрізнені фрагменти. Занедбаність виховної роботи значною мірою пояснюється саме нерозвинутістю, фрагментарністю цього блоку методологічних засад виховання; 4) вихідні принципи виховання, які визначають його специфіку, зумовлюють методичку, орієнтують на розвиток у особистості тих чи інших рис і якостей.

У тексті монографії на основі системного аналізу філософсько-педагогічних рефлексій виховання показано евристичний потенціал основних теоретичних парадигм формування особистості. Наголошується, що різні соціально-філософські ідеї щодо виховання розкриваються в історико-філософському дискурсі, зокрема у творах Платона, Аристотеля, Р. Декарта, Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, І. Канта, Й. Фіхте, Г. Гегеля, Г. Сковороди, П. Чаадаєва, П. Юркевича. Вони стосуються духовної сутності людини, смислу її буття і виховання.

У концептуальному плані принципове значення розробки теми дослідження мають праці представників сучасної української філософської думки: В. Андрущенко, Є. Бистрицького, І. Бичка, Г. Горак, Л. уберського, В. Горського, А. Єрмоленка, В. Князева, В. Кременя, С. Кримського, М. Култаєвої, В. Ляха, І. Надольного, В. Пазенка, М. Поповича, В. Шинкарука, Л. Шкляра.

Змістовно колективна монографія складається з чотирьох розділів, у яких розгля-

даються процесів політичної, ідеологічної та соціокультурної маргіналізації. Розкриваються також сутність суспільства транзитного типу, його нестабільність і сприйняття населенням України транзитивних змін у культурі і способі життя.

Зміст інших розділів і підрозділів дослідження охоплює нарізні технології соціалізації особистості у транзитному суспільстві. Передовсім розглядаються філософсько-педагогічні засади виховання, його базові моделі й основні концепції; нові канали соціалізації (ринок праці, інститут підприємництва, друковані та електронні ЗМІ, курс на інтеграцію з ЄС; асоціальна соціалізація як джерело моральної деградації; духовно-моральний потенціал соціогуманітарних дисциплін; сучасне розуміння патріотичного виховання.

В центрі уваги авторів монографії перебуває й проблема формування нового світогляду, вплив соціальної трансформації на становлення світоглядних орієнтацій людини пострадянського простору. Показано, що крах донедавна панівного світогляду призвів до утворення духовного вакууму, духовно-культурного обвалу, а люди приречені жити в умовах доманування комерційної масової культури, яка потужно впливає на всі сторони суспільного життя. Інакше кажучи, процес трансформації передбачає набуття українським соціумом нової якості не лише в усіх сферах його функціонування, але, що сьогодні більш актуальне, у формуванні світоглядних орієнтирів особистості. У тексті цілком правомірно обґрунтована теза про те, що цей процес обумовлений низкою факторів, найбільш значущими серед яких є зміни в суспільстві на етапі транзиту.

У справі формування сучасної успішної особистості важливо повною мірою використати весь потенціал гуманізації освітнього процесу для того, щоб зменшити негативний вплив ринкових відносин на індивіда.

В цьому контексті, як підкреслюється в тексті монографії, важливо оптимізувати процеси саморозвитку, самоосвіти, само-реалізації, самовиховання. Ця здатність до само- (самостійного навчання, самостійного розмірковування, самостійної роботи) повинна закладатися змолоду. Проте значна частина молодих людей не навчена самостійності. Причин тут багато. Одна з головних – гранична щільність інформаційної сфери, яка кардинально відрізняється у кількісному і якісному відношенні від попередньої.

Нова парадигма виховання в умовах транзиту ґрунтується на тезі: в основу виховання молодого покоління в Україні необхідно покласти систему принципів, яка б зумовлювала виховання гуманних, успішних, конкурентоспроможних, патріотично налаштованих громадян, що піклуються про розквіт Батьківщини.

У зазначеному контексті є ряд питань, які потребують особливої уваги. Це, наприклад, співвідношення національного і загальнолюдського, національного й інтернаціонального, національного і патріотичного, світського і релігійного, особистісного і загальнодержавного, індивідуалістичного і колективістського тощо.

Доктор філософських наук, професор кафедри філософії
Київського університету імені Б. Грінченка
М. Стадник

Незважаючи на загальну позитивну оцінку монографії, слід висловити й окремі побажання авторському колективу.

Розкриваючи особливості формування особистості в умовах транзиту, доцільно визначити і розкрити сутність основних філософських підходів, які постають концептуальною основою вибору завдань і цінностей навчання і виховання на сучасному (транзитному) етапі поступу України.

Важливо розкрити співвідношення понять «виховання», «освіта», «виховний процес», «соціалізація», «формування» з урахуванням реалій сучасного виховного процесу.

Загальний висновок. Колективна монографія «Формування особистості в умовах транзиту» – це фактично перша спроба розкрити особливості виховання індивіда в умовах перехідного періоду. Як цілісне дослідження, вона виконана на високому теоретичному рівні. Вищезазначене слугує підставою рекомендувати її освітянам, педагогам, викладачам соціально-гуманітарних дисциплін, усім, хто цікавиться проблемами освіти й виховання в транзитному соціумі.

ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ ЖУРНАЛУ ЗА 2015 РІК

Автор	Назва статті	№ журналу	Сторінки
Андрущенко Віктор	Філософія в педагогічному процесі: статус та функціональне визначення	1 (56)	5-11
	Суперечності гуманітарної науки: до методології вирішення	2 (57)	5-8
	Ціннісна невизначеність особистості та її подолання засобами освіти	3(58)	5-13
	Цивілізація культури	4(59)	
Астахова Валентина	Приватна вища освіта України на передодні свого чвертьвікового ювілею	3(58)	14-18
Бак Мирослав	Мультимедіа в освітньому просторі сучасної Польщі	1 (56)	71-74
	Основні технології мультимедійної освіти	2 (57)	49-57
Береза Вадим	Політична освіта і самоосвіта як фактори політичної соціалізації особистості	1 (56)	58-64
	Політична освіта як предмет сучасного політологічного дискурсу	2 (57)	21-29
Бех Юлія	Космополітизм як світоглядно-ідеологічна платформа розбудови освіти XXI століття	4(59)	11-16
Богданова Наталія	Естетичний чинник у структурі студентського самоврядування	3(58)	65-70
Воронкін Олексій	Класифікація інформаційно-комунікаційних технологій навчання	2 (57)	95-102
Войдило Ян	Основні ресурси ефективності гуманітарно-світоглядної підготовки майбутніх інженерів	4(59)	61-66
Дебич Марія	Європейський підхід до інтернаціоналізації вищої освіти	1 (56)	75-80
	Імплементація програм спільних / подвійних ступенів: досвід вищої школи Ірландії	3(58)	77-84
Завальнюк Олена	Фізична культура і спорт в структурі патріотичного виховання особистості	1 (56)	65-70
	Значення фізичної культури і спорту у вихованні патріотичних почуттів особистості	3(58)	71-76
Золотарьова Ірина	Розвиток системи оцінювання якості вищої освіти у франкофонних країнах європейського союзу: досвід Франції та Бельгії	4(59)	74-81
Кірик Тамара	Філософсько-освітній аналіз первинної еволюції концепту «неогуманізм»	2 (57)	30-36
Кляп Маріанна	Інноваційні методи навчання у ВНЗ як інструмент інтернаціоналізації вищої освіти України	4(59)	45-53
Коваленко Вільям	Денотативна дидактологістика у вищій школі: зміна філософських пріоритетів	2 (57)	9-15
	Денотативные закони професійного розуму і розуміння в сфері дидактологістики вищої школи	4(59)	17-23
Корінець Зеновій	Професійна культура як чинник самоорганізації педагогічної діяльності	3(58)	53-58
Максим Колісник	Розвиток системи оцінювання якості вищої освіти у франкофонних країнах європейського союзу: досвід Франції та Бельгії	4(59)	74-81
Корсак Юрій	Можливий відгук вищої школи на технологічні та суспільні зміни	1 (56)	46-51
Кофанова Олена	Посилення мотивації і творчої складової навчання майбутніх екологів за допомогою інноваційних засобів	2 (57)	74-81
Курбатов Сергій	Теоретико-методологічні перспективи розробки міжнародних університетських рейтингів	1 (56)	34-39
Кульбашна Ярослава	Інтернаціоналізація вищої медичної освіти: проблеми і перспективи	3(58)	59-64